

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

**ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ**

της προσφυγής αριθ. 74166/01
που κατατέθηκε από την \AA $\text{\text{E}}$
κατά της Ελλάδας

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συνεδριάζοντας στις 13 Ιανουαρίου 2005 σε συμβούλιο αποτελούμενο από τους:

Κύριο Λ. ΛΟΥΚΑΪΔΗ, *πρόεδρο,*

Κύριο Κ.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

Κυρία F. TULKENS,

Κύριο P. LORENZEN,

Κυρία N. ΒΑЈΙĆ,

Κυρία S. ΒΟΤΟΥCHARΟΝΑ,

Κύριο Α. ΚΟVLER, *δικαστές,*

και τον κύριο S. ΝΙΕLSEN, *γραμματέα τμήματος.*

Λαμβάνοντας υπόψη την πιο πάνω αναφερόμενη προσφυγή που κατατέθηκε στις 20 Ιουλίου 2001,

Λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν από την εναγόμενη κυβέρνηση και εκείνες που κατατέθηκαν σε απάντηση από την προσφεύγουσα,

Αφού διασκέφθηκε, εκδίδει την πιο κάτω απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Η προσφεύγουσα, κ. Ἰᾶ Ἐ είναι ελληνίδα υπήκοος που κατοικεί στην Θεσσαλονίκη. Εκπροσωπείται ενώπιον του Δικαστηρίου από τον κ. Κ. Χρυσανθάκη, δικηγόρο του Συλλόγου της Αθήνας. Η εναγόμενη κυβέρνηση εκπροσωπείται από τους απεσταλμένους του αντιπροσώπου της, κ. Γ. Σκιάνη, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους και κ. Σ. Τρέκλη, Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

A. Οι συνθήκες της υπόθεσης

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, όπως εξετάθησαν από τους διαδίκους, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής:

Στις 15 Μαρτίου 1994, η προσφεύγουσα γέννησε ένα μωρό που γεννήθηκε νεκρό.

Στις 25 Αυγούστου 1994, η προσφεύγουσα κατέθεσε μήνυση με παράσταση πολιτικής αγωγής κατά του γυναικολόγου της, του ιατρού Α., για ανθρωποκτονία από αμέλεια και σωματική βλάβη από αμέλεια. Κατήγγειλε τον γυναικολόγο της ότι δεν επέδειξε επιμέλεια κατά την παρακολούθηση της δεύτερης εγκυμοσύνης της και ειδικότερα ότι δεν προέβη σε όλες τις αναγκαίες εξετάσεις λαμβανομένου υπόψη ότι ήταν διαβητική, καθώς και ότι της χορήγησε ένα φάρμακο κατά της υπέρτασης, το οποίο αντενδεικνυόταν στην κατάστασή της. Η προσφεύγουσα υποστήριξε επίσης ότι ο γυναικολόγος της είχε χορηγήσει ένα ψευδές ιατρικό πιστοποιητικό, στο οποίο μνημόνευε ότι ο θάνατος οφειλόταν στην περιτύλιξη του ομφάλιου λώρου γύρω από τον

λαιμό του μωρού, ενώ γνώριζε άριστα ότι ο θάνατός του ήταν συνέπεια των επιπλοκών που επήλθαν εξαιτίας του διαβήτη της μητέρας.

Στις 13 Μαρτίου 1998, το Πλημμελειοδικείο Θεσσαλονίκης κήρυξε τον γυναικολόγο ένοχο για σωματική βλάβη εξ αμελείας και για χορήγηση ψευδούς ιατρικού πιστοποιητικό και τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης έξι μηνών (απόφαση αριθ. 17310/1998). Ο δόκτωρ Α. άσκησε έφεση κατά της εν λόγω απόφασης.

Στις 3 Φεβρουαρίου 2000, το Εφετείο Θεσσαλονίκης εξαφάνισε την προσβληθείσα απόφαση και αθώωσε τον γυναικολόγο για τις σε βάρος του κατηγορίες. Το δικαστήριο έκρινε ειδικότερα ότι ο τυχαίος θάνατος ενός εμβρύου δεν ήταν πράξη κολάσιμη από τον νόμο. Εξάλλου, το Εφετείο έκρινε ότι οι σωματικές και ψυχικές ταλαιπωρίες που υπέστη η μητέρα δεν μπορούσαν να εξομοιωθούν με σωματική βλάβη κατά την έννοια του Ποινικού Κώδικα. Τέλος, έκρινε ότι, επειδή δεν έγινε αυτοψία, η αιτία του θανάτου που αναφέρεται στο πιστοποιητικό, το οποίο χορηγήθηκε από την κλινική ήταν άνευ σημασίας για το ληξιαρχείο-παραλήπτη του εν λόγω εγγράφου, διότι ο σκοπός του τελευταίου ήταν μόνο η πιστοποίηση του θανάτου του εμβρύου (απόφαση αριθ. 2089/2000).

Στις 23 Μαρτίου 2000, μετά από αίτηση της προσφεύγουσας, ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου άσκησε αίτηση αναίρεσης κατά της απόφασης αριθ. 2089/2000.

Στις 16 Φεβρουαρίου 2001, το ποινικό τμήμα του Αρείου Πάγου επικύρωσε την προσβληθείσα απόφαση (απόφαση αριθ. 402/2001).

B. Το εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο

Από τις εφαρμοστέες διατάξεις του Ποινικού Κώδικα (άρθρα 304 § 1, 18 και 26 § 1) προκύπτει ότι η διακοπή της κύησης χωρίς την συναίνεση της μητέρας τιμωρείται μόνον εφόσον υπάρχει δόλος εκ μέρους του αυτουργού.

Σύμφωνα με τους όρους του άρθρου 914 του Αστικού Κώδικα, «εκείνος ο οποίος, παρά τον νόμο, προκαλεί με υπαιτιότητά του ζημία σε άλλον, υποχρεούται σε αποζημίωση».

ΑΙΤΙΑΣΗ

Επικαλούμενη το άρθρο 2 § 1 της Σύμβασης, η προσφεύγουσα παραπονείται για την αδυναμία να επιτύχει στην Ελλάδα την ποινική κύρωση του τυχαίου θανάτου ενός εμβρύου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Η προσφεύγουσα παραπονείται ότι η απουσία προστασίας του παιδιού που πρόκειται να γεννηθεί από τον ελληνικό ποινικό νόμο δεν είναι ικανοποιητική και συνιστά παραβίαση του άρθρου 2 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Το δικαίωμα εκάστου προσώπου εις την ζωήν προστατεύεται υπό του νόμου. Εις ουδένα δύναται να επιβληθή εκ προθέσεως θάνατος, ειμή εις εκτέλεσιν θανατικής ποινής εκδιδομένης υπό δικαστηρίου εν περιπτώσει αδικήματος τιμωρουμένου υπό του νόμου δια της ποινής ταύτης.»

Η Κυβέρνηση καλεί το Δικαστήριο να απορρίψει την προσφυγή λόγω μη εξάντλησης των εθνικών ενδίκων μέσων. Υπογραμμίζει ότι η προσφεύγουσα θα μπορούσε να εισαγάγει ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων μία αγωγή αποζημίωσης κατά του γυναικολόγου της, στη βάση του άρθρου 914 του Αστικού Κώδικα. Μία τέτοια αγωγή θα της επέτρεπε, ενδεχομένως, να λάβει αποζημίωση για τον τυχαίο θάνατο του εμβρύου.

Επί της ουσίας, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το άρθρο 2 της Σύμβασης δεν έχει εφαρμογή στο παιδί που πρόκειται να γεννηθεί.

Αντίθετα προς το άρθρο 4 της αμερικανικής σύμβασης των δικαιωμάτων του ανθρώπου, το οποίο παρέχει την ιδιότητα υποκειμένου δικαιωμάτων στο άτομο «άμα τη συλλήψει» (άρθρο 4 § 3), η Σύμβαση δεν προστατεύει το έμβρυο. Τούτο προκύπτει τόσο από την χρήση του όρου «κάθε πρόσωπο» όσο και από την νομολογία των οργάνων της Σύμβασης πάνω στο ζήτημα αυτό (*X κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, απόφαση της Επιτροπής της 13 Μαΐου 1980, *Décisions et rapports* (DR) 19, σελ. 250, § 9).

Σε κάθε περίπτωση, η Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, αν και η πρώτη φράση του άρθρου 2 της Σύμβασης αναγκάζει το Κράτος να λαμβάνει τα μέτρα τα αναγκαία για την προστασία της ζωής των προσώπων που ανήκουν στην δικαιοδοσία του, εξασφαλίζοντας ειδικότερα ένα υψηλό επίπεδο ικανότητας στους επαγγελματίες της υγείας, τούτο δεν περιλαμβάνει εν τούτοις την υποχρέωση της θέσπισης σε όλες τις περιπτώσεις ενός μηχανισμού ποινικής καταστολής, αν η προσβολή του δικαιώματος στη ζωή ή στη σωματική ακεραιότητα δεν γίνεται εκ προθέσεως. Στις ειδικές συνθήκες της ιατρικής αμέλειας, μία τέτοια υποχρέωση μπορεί να εκπληρωθεί επίσης, για παράδειγμα, αν το εν λόγω νομικό σύστημα προσφέρει στους ενδιαφερόμενους μία προσφυγή ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, προκειμένου να αποδείξουν την ευθύνη του εν λόγω ιατρού και, ενδεχομένως, να επιτύχουν την καταβολή αποζημίωσης.

Η προσφεύγουσα απαντά ότι κατά κύριο λόγο η αιτίασή της αφορά τον θάνατο του μωρού της ενδομητρίως εξαιτίας της «εγκληματικής αμέλειας» του γυναικολόγου της. Μία χρηματική ικανοποίηση δεν θα μπορούσε σε καμία περίπτωση να θεραπεύσει την ένδικη κατάσταση. Κατά συνέπεια, το μόνο πραγματικό και κατάλληλο ένδικο μέσο θα ήταν η άσκηση ποινικής δίωξης κατά του γυναικολόγου της, προκειμένου να αποδείξει την ποινική ευθύνη του και να επιτύχει την καταδίκη του.

Η προσφεύγουσα βεβαιώνει ότι η μη λήψη υπόψη της εξ αμελείας προσβολής της ζωής του παιδιού ενδομητρίως καταλήγει όχι μόνον στο να αφήσει ατιμώρητη μία προσβολή της ανθρώπινης ζωής που αρχίζει, αλλά και στο αρνηθεί την ηθική βλάβη της μητέρας συνεπεία του θανάτου του παιδιού της, στερώντας της το δικαίωμα να ζητήσει αποκατάσταση ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων. Εκτιμά ότι η ποινική διαδικασία είναι κατ'εξοχήν το ένδικο μέσο που αρμόζει καλύτερα για την ικανοποίηση των δικονομικών απαιτήσεων του άρθρου 2 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σε μία πρόσφατη υπόθεση κατά της Γαλλίας –στην οποία η προσφεύγουσα παραπονιόταν για την αδυναμία να επιτύχει την ποινική καταδίκη του ιατρού που διέπραξε ιατρικό σφάλμα με συνέπεια να υποχρεωθεί να υποβληθεί σε θεραπευτική άμβλωση-, εξέτασε το ζήτημα του αν η έλλειψη ενδίκου μέσου ποινικής φύσεως στο γαλλικό δίκαιο για τον κολασμό της εξ αμελείας θανάτωσης ενός εμβρύου συνιστά την εκ μέρους του Κράτους παράλειψη της υποχρέωσης να «προστατεύσει δια του νόμου» το δικαίωμα οποιουδήποτε ατόμου στη ζωή, το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 2 της Σύμβασης (*Vo κατά Γαλλίας* [GC], no. 53924/2000, CEDH 2004-VII).

Στην υπόθεση αυτή, το Δικαστήριο δήλωσε πεπεισμένο ότι δεν ήταν ούτε ευκαίιο αλλά ούτε και δυνατό την ώρα εκείνη να απαντήσει αφηρημένα στο ερώτημα του αν το παιδί που θα γεννηθεί είναι «πρόσωπο» με την έννοια του άρθρου 2 της Σύμβασης (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Vo κατά Γαλλίας*, § 85). Σε ό,τι αφορά την υπόθεση της οποίας επιλήφθηκε, αρνήθηκε να συμμεριστεί το επιχείρημα της προσφεύγουσας, σύμφωνα με το οποίο μόνον ένα ποινικής φύσεως ένδικο μέσο ήταν δυνατόν να ικανοποιήσει τις απαιτήσεις του άρθρου 2 της Σύμβασης (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Vo κατά Γαλλίας*, § 87). Αντιθέτως, έκρινε ότι η θετική

υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 2 της Σύμβασης, ήτοι η θέσπιση ενός αποτελεσματικού και ανεξάρτητου δικαστικού συστήματος που να επιτρέπει την απόδειξη της αιτίας θανάτου ενός ατόμου ευρισκόμενου υπό την ευθύνη επαγγελματιών της υγείας, μπορεί να εκπληρωθεί «αν το εν λόγω νομικό σύστημα προσφέρει στους ενδιαφερόμενους ένα ένδικο μέσο ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, μόνο ή μαζί με ένα ένδικο μέσο ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων, με σκοπό να αποδείξουν την ευθύνη των εμπλεκόμενων ιατρών και, ενδεχομένως, να επιτύχουν την επιβολή οποιασδήποτε αρμόζουσας αστικής κύρωσης, όπως η καταβολή αποζημίωσης και η δημοσίευση της απόφασης (πιο πάνω αναφερόμενη απόφαση *Vo κατά Γαλλίας*, § 90). Καταλήγει με τους πιο κάτω όρους:

«94. Συμπερασματικά, το Δικαστήριο εκτιμά ότι υπό τις προκείμενες συνθήκες, η αγωγή για την αναγνώριση ευθύνης (αποζημίωσης λόγω αδικοπραξίας) θα μπορούσε να θεωρηθεί αποτελεσματική προσφυγή στη διάθεση της προσφεύγουσας. Η προσφυγή αυτή, την οποία αυτή δεν άσκησε εν προκειμένω ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, θα είχε επιτρέψει την απόδειξη του ιατρικού σφάλματος για το οποίο αυτή παραπονιόταν και την εξασφάλιση εν γένει της αποκατάστασης της ζημίας που προκλήθηκε από το σφάλμα του ιατρού, και η ποινική δίωξη δεν επιβαλλόταν εν προκειμένω.

95. Κατά συνέπεια, ακόμη και αν υποθεθεί ότι αν το άρθρο 2 της Σύμβασης έχει εφαρμογή εν προκειμένω (πιο πάνω παράγραφος 85), το Δικαστήριο συμπεραίνει ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 2 της Σύμβασης.»

Σε ό,τι αφορά την παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο δεν διαπιστώνει καμία περίπτωση που να του επιτρέπει να απομακρυνθεί

από αυτήν την νομολογία. Πράγματι, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η προσφεύγουσα θα μπορούσε να καταθέσει ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων μία αγωγή αποζημίωσης κατά του γυναικολόγου της, στη βάση του άρθρου 914 του Αστικού Κώδικα. Μετά την παράλειψή της να καταθέσει μία τέτοια αγωγή, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, ακόμη και αν υποθεθεί ότι το άρθρο 2 της Σύμβασης έχει εφαρμογή στις ειδικές συνθήκες της υπόθεσης, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να καταλογίσει στις κρατικές αρχές μία οποιαδήποτε παραβίαση των υποχρεώσεών τους, οι οποίες απορρέουν από την διάταξη αυτή.

Επεται ότι η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί κατ'εφαρμογήν του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Σύμβασης.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Κηρύσσει την προσφυγή απαράδεκτη.

(υπογραφή)

Søren NIELSEN

Γραμματέας

(υπογραφή)

Λουκής ΛΟΥΚΑΪΔΗΣ

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του συνημμένου
εγγράφου από τα γαλλικά.

Αθήνα, 1η Φεβρουαρίου 2005

Ο μεταφραστής

Αλέξανδρος Πετροτσόπουλος